

5. Boże spojrzenie na dobro i na zło (Mt 13,24-30.36-43)

ks. Wojciech Pikor

Cele katechetyczne – wymagania ogólne

- analiza i interpretacja przypowieści Mt 13,24-30.36-43
- charakterystyka kontrastujących ze sobą bohaterów przypowieści
- rozwijanie umiejętności myślenia symbolicznego i metaforycznego
- nabywanie umiejętności otwartego i przychylnego spojrzenia na drugiego człowieka

Treści nauczania – cele szczegółowe

- na podstawie perykopy Mt 13,24-30.36-43 uczeń charakteryzuje postaci gospodarza i sług
- po katechezie uczeń wyjaśnia symbolikę pszenicy i chwastu w tej przypowieści
- uczeń potrafi wskazać inne przypowieści, w których Jezus wykorzystuje motywy związane z rolnictwem
- na podstawie przypowieści uczeń umie wyjaśnić postawę Boga wobec ludzi dopuszczających się zła

Formy organizacji zajęć: praca zbiorowa, grupowa, indywidualna

Metody dydaktyczne: praca z tekstem, szukanie powiązań, praca z formularzem, skojarzenia, analiza paralelnych tekstów biblijnych, rozmowa kierowana, praca ze zdjęciami, zdania niedokończone

Środki dydaktyczne: B. FERRERO, „Bajka o złym wilku”; „Dzieci pająka”; „Komary” (zał. 1); formularz pt. Wiejskie obrazy w przypowieściach (zał. 2); teksty Ewangelii (Mt 13,3-9.24-30.31-32; 20,1-4; 21,33-34; Łk 13,6-9); obrazy zastosowane w przypowieści o chwacie – prezentacja w PowerPoint (zał. 3); formularz z pytaniem i tekstami pomocniczymi pt. Cierpliwość Pana Boga (zał. 4)

I. W STRONĘ TEKSTU BIBLIJNEGO – PROBLEM LUDZKIEGO PATRZENIA NA ŚWIAT

Wprowadzenie

Pan Jezus mówił, iż „błogosławieni są czystego serca, albowiem oni Boga oglądać będą” (Mt 5,8). Od czystości serca zależy nie tylko nasze widzenie Boga, ale również sposób naszego patrzenia na człowieka. Są ludzie, którzy wszędzie widzą zło, znajdują wroga, wyszukują wady i słabości innych. Ale też znamy osoby, które dostrzegą nawet najmniejszy okrucieństwo dobra, będą się nim cieszyć i zrobią wszystko, by właśnie to dobro pomnożyć, wesprzeć i chronić. Patrzenie jest sztuką, o czym przekonamy się poprzez lekturę trzech krótkich opowiadań.

Aktywizacja

Metoda: praca z tekstem, szukanie powiązań

Materiały: B. FERRERO, „Bajka o złym wilku” (*Ważna róża*, Warszawa 1992, s. 8); „Dzieci pająka” (*Czterdzieści opowiadań na pustyni*, Warszawa 1992, s. 5); „Komary” (*Śpiew świerszcza polnego*, Warszawa 1993, s. 7) (zał. 1)

Adaś (trzy lata):

- Opowiedz mi bajkę o złym wilku.

Kasia (dziesięć lat):

- Ależ nie ma złych wilków, są tylko wilki nieszczęśliwe.

(B. FERRERO, „Bajka o złym wilku”)

Kiedy tylko cała rodzina przybyła do swego letniego domu położonego w górach, mama czteroletniego Marka natychmiast wydała wojnę pająkom, które wszędzie rozsnuły swe pajęczyny.

- Nie zabijaj małych pajęczków! – zawołał Marek.

- Ale nie widzisz, że są brzydkie? – odparła mama.

- Ale dla swoich mam są najpiękniejsze!

(B. FERRERO, „Dzieci pająka”)

Młoda mamusia, uzbrojona w klapkę na muchy, starała się dotrzeć do wielkiego komara, który fruwał po domu.

Widząc to Alessio, który miał trzy latka i sześć miesięcy, złapał mamusię za spódnicę i zawołał:

- Pozwól mu żyć!

- Dlaczego? Ugryzie cię.

- Ale dotrzymuje nam towarzystwa!

(B. FERRERO, „Komary”)

- Uczniowie pracują w mniejszych grupach. Zapoznają się z opowiadaniem, a następnie odpowiadając na poniższe pytania, szukają powiązań między nimi. W ten sposób zostanie odczytane wspólne przesłanie tych opowiadań.

a) Co łączy te opowiadania?

b) Jaki morał z nich płynie?

c) Co jest potrzebne do „dobrego” patrzenia?

ad a)

W tych trzech opowiadaniach zauważa się dwa przeciwstawne spojrzenia bohaterów na tę samą sytuację: pająki – brzydkie i piękne; komar – gryzie i dotrzymuje towarzystwa; wilk – zły i nieszczęśliwy.

ad b)

Przesłanie może być różnie sformułowane. Dwie sprawy zdają się być kluczowe. Po pierwsze, nie ma złych ludzi, tylko są ludzie nieszczęśliwi, dotknięci różnymi doświadczeniami, które wpływają na ich czyny. Po drugie, tę samą sytuację (osobę) można różnie oceniać. Sztuką jest dostrzec dobro.

ad c)

Ponownie mogą tu być różne odpowiedzi. Z tych opowiadań wynika, że „dobre spojrzenie” jest pochodną miłości, otwartości i dobroci dla innych.

Puenta

Nie jest sztuką skupić się tylko na złu. Trzeba pamiętać o dobru, o nie walczyć, o nim mówić, o nie się troszczyć. Nie znaczy to, że mamy być obojętni na zło. Jaką postawę mamy wobec niego zająć? Tego uczy nas Jezus w przypowieści o chwaście.

II. W TEKŚCIE BIBLIJNYM – SZTUKA PATRZENIA BOGA

1. WĄTKI ROLNICZE W PRZYPOWIEŚCIACH

Wprowadzenie

Przypowieści są historiami fikcyjnymi, zmyślonymi, ale zarazem dzieją się one w realnym świecie, zdarzenia tam opisane są jak najbardziej rzeczywiste i mają miejsce w świecie (tym różnią się od bajek). Jezus sięga po przypowieści, bo jako opowiadania angażują słuchaczy, odwołują się do znanych im z życia sytuacji, pozwalają im na wyciąganie samemu wniosków z historii. Próbkę takiej angażującej lektury opowiadania co dopiero mieliśmy.

Będziemy chcieli analizować przypowieść o chwaście, ale zanim do niej przejdziemy, przyjrzymy się innym przypowieściom, w których pojawiają się wątki rolnicze, obrazy przyrody, życie wiejskie. To jest świat, który Jezus widzi wokół siebie, wędrując drogami Galilei. Spójrzmy zatem na ten świat oczami Jezusa.

Aktywizacja

Metoda: praca z formularzem

Materiały: formularz pt. Wiejskie obrazy w przypowieściach (zał. 2); teksty Ewangelii (Mt 13,3-9.24-30.31-32; 20,1-4; 21,33-34; Łk 13,6-9)

- Uczniowie pracują w grupach. Mając na uwadze cel poznawczy tej aktywizacji, byłoby wskazane, by każdy uczeń otrzymał formularz do wypełnienia, który później włączy do swojego zeszytu.
- Po zakończeniu pracy wspólne omówienie wyników.

Formularz pt. Wiejskie obrazy w przypowieściach (zał. 2)

Przypowieść	Miejsce	Postać	Czynność rolnicza	Efekt uprawy
Mt 13,3-9				
Mt 13,24-30				
Mt 13,31-32				
Mt 20,1-4				
Mt 21,33-34				
Łk 13,6-9				

Przewidywane wyniki

Przypowieść	Miejsce	Postać	Czynność rolnicza	Przedmiot uprawy
Mt 13,3-9	<i>pole, rola</i>	<i>siewca</i>	<i>zasiew</i>	<i>zboże</i>
Mt 13,24-30	<i>pole</i>	<i>gospodarz, słudzy, żeńcy</i>	<i>zasiew, żniwo</i>	<i>zboże (efekt uboczny: chwasty)</i>
Mt 13,31-32	<i>pole</i>	<i>rolnik</i>	<i>zasiew</i>	<i>gorczyca</i>
Mt 20,1-4	<i>winnica</i>	<i>gospodarz, robotnicy najemni</i>	<i>uprawa, winobranie (?)</i>	<i>winna latorośl</i>
Mt 21,33-34	<i>winnica</i>	<i>właściciel, dzierżawcy</i>	<i>zasadzenie winnicy, uprawa, winobranie</i>	<i>winna latorośl</i>
Łk 13,6-9	<i>winnica</i>	<i>właściciel, ogrodnik</i>	<i>uprawa, nawożenie</i>	<i>figowiec</i>

Puenta

Jezus jest bystrym obserwatorem życia. Widzimy też, że jest blisko ludzi, dzieli ich życie i trudy. Patrząc na zwyczajne sytuacje z życia, Jezus potrafi na ich podstawie wyciągać wnioski dotyczące życia. Widzi, że różne elementy przyrody i sytuacje z życia mogą mieć znaczenie symboliczne i metaforyczne.

2. SYMBOLIKA PSZENICY I CHWASTU

a) Interpretacja symboliczna

Wprowadzenie

Znamy słowo symbol i metafora. **Symbol** to jakiś znak, który oprócz znaczenia dosłownego ma jeszcze innych sens – ponaddosłowny. Przykład: flaga biała-czerwona – dwa kawałki materiału, ale razem stanowią dla nas czytelny symbol naszej ojczyzny. Stąd też poszanowanie flagi i szacunek wobec niej. **Metafora** to, najkrócej mówiąc, porównanie: coś jest jak jakaś inna rzecz. Łączy je coś, co pozwala wartość (cechy) jednej rzeczy przenieść na drugą. Np. zakochany powie tej, którą kocha: „jesteś dla mnie jak słońce”. Co chce powiedzieć? Rozświetlasz moje życie, dajesz mi ciepło, Twój widok wywołuje moją radość. A dlaczego porównuje ją do słońca? Bo ze strony słońca doświadczamy światła, ciepła, radości itd. Napotykając na symbol czy metaforę, musimy uchwycić jej znaczenie, odwołując się do skojarzeń, szukając punktów wspólnych między obrazem symbolicznym i rzeczywistością nim opisaną. Spróbujemy teraz odczytać symbolikę pszenicy i chwastu występującą w przypowieści.

Uwaga

To wprowadzenie może mieć kształt rozmowy kierowanej. Pamiętajmy, że uczniowie nabywają umiejętności interpretacji symboli i metafor na lekcjach języka polskiego. W klasach gimnazjalnych mają już pewne przygotowanie do takiej interpretacji tekstów.

Aktywizacja

Metoda: skojarzenia

- Praca w ramach całej klasy. Prowadzący zapisuje na tablicy dwa słowa: „pszenica” i „chwast”, które otacza osobnymi okręgami. Uczniowie mają podać swoje skojarzenie z tymi słowami, które zostają wpisane w odpowiednie okręgi.

Przykład

pszenica: chleb, ziarno, mąka, ciasto, żniwa, wypiek

chwast: zło, plewienie, wyrywanie, szkoda

Puenta

Nasze skojarzenia potwierdzają, że Pan Jezus widzi w pszenicy i chwacie coś więcej niż tylko rośliny. One są symbolem dwóch kategorii ludzi: dobrych i złych, a dokładniej, jak sam będzie wyjaśniał tę przypowieść: synów królestwa – synów złego (Mt 13,38), sprawiedliwych – dopuszczających się nieprawości i zgorszenia (Mt 13,41.43).

b) Pszenica i chwast

Wprowadzenie

Dlaczego Jezus wybrał do tej przypowieści o ludziach dobrych i złych te dwa obrazy? Nie tylko z powodu naturalnych skojarzeń, jakie mieli z nimi Jego słuchacze. Jest jeszcze jedna kwestia – podobieństwo między pszenicą i chwastem.

Aktywizacja

Metoda: rozmowa kierowana, praca ze zdjęciami

Materiały: obrazy zastosowane w przypowieści o chwacie – prezentacja w PowerPoint (zał. 3)

- Uczniowie w tekście przypowieści szukają punktów wspólnych między pszenicą i chwastem (obie zasiane na roli, nie różnią się między sobą, zaczyna się je rozróżniać dopiero wtedy, gdy pszenica zaczyna wypuszczać kłosa).
- To podobieństwo zilustrować odpowiednimi zdjęciami (zał. 3).

Uwaga

Do zdjęć przedstawiających pszenicę i chwast z przypowieści (życie roczną) można dołączyć komentarz dotyczący samego chwastu.

Grecka nazwa chwastu *zizanion* oznacza życie roczną (*Lolium temulentum*), określaną w starożytności mianem kąkol. Osiąga wysokość 40-80 cm, jest więc niższa od pszenicy, zaś jej kłos jest długości ok. 25 cm (por. Z. WŁODARCZYK, *Przyroda w Biblii. „Od cedrów... do hizopu”*, Kraków 2011, s. 170-171). Rozróżnienie jej w łanie pszenicy jest możliwe dopiero w czasie wykształcania się kłosa. U początku kłoszenia kłos pszenicy ma szerokość 4-5 mm, zaś życicy – 2-3

mm. Po około tygodniu, gdy kłos osiąga swoją właściwą długość, szerokość kłosa pszenicy to 6-12 mm, przy 3 mm kłosa życicy (por. K.R. SNODGRASS, *Stories with Intent. A Comprehensive Guide to the Parables of Jesus*, Grand Rapids 2008, s. 198). Życica była rośliną trującą z powodu pasożytniczego grzyba, który mógł się rozwijać w jej kłosie. Tak skażone ziarno życicy mogło powodować bóle głowy, ślepotę człowieka, a nawet doprowadzić do śmierci człowieka (przy dawce 0,04 g) (Z. WŁODARCZYK, *Przyroda w Biblii*, s. 171).

Puenta

Pszenica i chwast są sobie przeciwstawione. Problem tylko w tym, że przez długi okres wegetacji nie ma możliwości rozróżnienia między nimi. Ten szczegół stanowi punkt wyjścia dla orędzia tej przypowieści dla nas.

3. CIERPLIWOŚĆ BOGA I NIECIERPLIWOŚĆ CZŁOWIEKA

a) Niecierpliwość człowieka

Wprowadzenie

Przypowieść o chwaście to rodzaj instrukcji postępowania z zachwaszczonym polem. Jesteśmy świadkami dwóch przeciwstawnych podejść do problemu chwastu na polu.

Aktywizacja

Metoda: praca z tekstem, rozmowa kierowana

Materiały: tekst przypowieści Mt 13,1-9

- Praca przebiega na forum klasy. Prowadzący poprzez pytania prowadzi uczniów do właściwej interpretacji tekstu.

Jakie osoby są sobie przeciwstawione w tekście?

gospodarz i nieprzyjaciel: pierwszy sieje pszenicę, drugi chwast; pierwszy działa za dnia, drugi w nocy

gospodarz i słudzy: pierwszy jest właścicielem gospodarstwa, drudzy jego sługami; różnią się koncepcją rozwiązania problemu chwastów

Jakie rozwiązanie w sprawie chwastów proponuje gospodarz, a jakie słudzy?

gospodarz – czekać aż do żniw, słudzy – od razu wyrwać

Jak uzasadnia swoje rozwiązanie gospodarz?

korzenie chwastów są splecione z korzeniami pszenicy, wrywając chwast, uszkodzi się pszenicę

Puenta

Słudzy myślą tylko o tym, jak się pozbyć chwastu. Tymczasem gospodarz ma na uwadze dobro pszenicy. Nie jest mu obojętne, że pole jest zachwaszczone. Uporządkuje to wszystko, gdy będzie na to właściwy czas, przy okazji żniw.

b) Cierpliwość Boga

Wprowadzenie

Postawa gospodarza jest obrazem postawy Boga wobec ludzi dobrych i złych w świecie. Fakt występowanie zła w świecie nie jest dowodem na obojętność czy słabość Boga. Jezus tłumacząc przypowieść w Mt 13,40, wyjaśnia, że na sądzie przy końcu świata zostaną zebrani i ukarani ci wszyscy, którzy „dopuszczają się nieprawości” i są winni „zgorszenia” (Mt 13,41). Chodzi zatem o ludzi, którym Pan Bóg wciąż daje szansę, możliwość nawrócenia. Co jeszcze w ten sposób Pan Bóg chce wobec nich osiągnąć? By odpowiedzieć na to pytanie, przyjrzymy się innym tekstom, które mówią o cierpliwości Boga.

Aktywizacja

Metoda: analiza paralelnych tekstów biblijnych

Materiały: Formularz z pytaniem i tekstami pomocniczymi pt. Cierpliwość Pana Boga (zał. 3)

- Uczniowie pracują ponownie w grupach. Szukają w tekstach przeznaczonych do analizy odpowiedzi na pytanie: **Dlaczego Pan Bóg okazuje cierpliwość wobec ludzi dopuszczających się zła?**

Formularz z pytaniem i tekstami pomocniczymi pt. Cierpliwość Pana Boga (zał. 4)

Dlaczego Pan Bóg okazuje cierpliwość wobec ludzi dopuszczających się zła?

Mdr 12,18-19; Mt 5,44-45; Mt 13,40-43; 2 P 3,9

Mdr 12,18-19: Potęgą władasz, a sądzisz łagodnie i rządzisz nami z wielką oględnością, bo do Ciebie należy moc, gdy zechcesz. Nauczyłeś lud swój tym postępowaniem, że sprawiedliwy powinien być dobrym dla ludzi. I wlałeś synom swym wielką nadzieję, że po występkach dajesz nawrócenie.

Mt 5,44-45: A Ja wam powiadam: Miłujcie waszych nieprzyjaciół i módlcie się za tych, którzy was prześladują; tak będziecie synami Ojca waszego, który jest w niebie; ponieważ On sprawia, że słońce Jego wschodzi nad złymi i nad dobrymi, i On zsyła deszcz na sprawiedliwych i niesprawiedliwych.

Mt 13,40-43: Jak więc zbiera się chwast i spala ogniem, tak będzie przy końcu świata. Syn Człowieczy pośle aniołów swoich: ci zbiorą z Jego królestwa wszystkie zgorszenia i tych, którzy dopuszczają się nieprawości, i wrzucą ich w piec rozpalony; tam będzie płacz i zgrzytanie zębów. Wtedy sprawiedliwi jaśnieć będą jak słońce w królestwie Ojca swego.

2 P 3,9: Nie zwleka Pan z wypełnieniem obietnicy – bo niektórzy są przekonani, że Pan zwleka – ale On jest cierpliwy w stosunku do was. Nie chce bowiem niektórych zgubić, ale wszystkich doprowadzić do nawrócenia.

Mdr 12,18-19: Bóg chce poprzez okazywane miłosierdzie doprowadzić grzesznika do nawrócenia

Mt 5,44-45: Bóg jest Stwórcą wszystkich i nikomu nie chce odmówić swojej dobroci

Mt 13,40-43: Bóg nie pozwala lekceważyć swojej cierpliwości, ona kiedyś się skończy

2 P 3,9: Bóg nie chce zguby człowieka, lecz jego nawrócenia

Puenta

Boża cierpliwość jako przejaw miłości do człowieka. Nawet w grzechu jest kochany i chciany przez Boga. Bóg widzi w nim dobro, które jest do odzyskania, uratowania, pomnożenia.

III. Z TEKSTU BIBLIJNEGO W ŻYCIE – MOJE SPOJRZENIE

Wprowadzenie

W przypowieści o chwaście Jezus uczy nas o Bożym spojrzeniu na człowieka, o Bożej cierpliwości pełnej nadziei na nawrócenie grzesznika i o Bożej trosce o każde dobro, które jest udziałem człowieka. Jezus pragnie, byśmy weszli w tę logikę Bożego patrzenia na świat. Powrócimy teraz do trzech historii, którymi zaczęliśmy nasze spotkanie. Tam wdzieliśmy różne spojrzenia na pająki, komary i wilki. Przeniesiemy to nasze spojrzenie na ludzi.

Aktywizacja

Metoda: zdania niedokończone

- Zadaniem uczniów będzie dokończyć trzy zdania. W ten sposób będą mieli okazje przenieść w swoje życie prawdę poznaną w przypowieści o chwaście. Ta praca może być zaproponowana jako zadanie domowe.

Nie ma złych ludzi, tylko...

Nie ma brzydkich ludzi, tylko...

Nie ma natrętnych ludzi, tylko..